

Med djupaste undersåtliga vördnad, trohet och nit framhärda

Stormäktigste Allernådigste Kejsare och Storfurste!
Eders Kejsrerliga Majestäts
aldraunderdånigste och troppligtigste
tjenare och undersåter

Joh. Vilh. Snellman
J. H. Weckman

L. L. Lindelöf
M. Boxberg

10

80 *UTLÅTANDE ANGÅENDE UNDERVISNING VID
NAVIGATIONSSKOLORNA I FINLAND, KONCEPT
HUB, JVS handskriftssamling*

*Motiver till de i motstående underdåniga utlåtande föreslagna stadgan-
den.*

20

I.

Kommitterade hafva ansett, att för befälet på handelsfartyg egentligen blott två grader äro behöfliga, nemligen kaptens- och styrmansgraden, såsom ock endast dessa hafva sina särskilda åligganden. Understyrmän begagnas endast på större fartyg och någon gång såsom en öfverflödsplats för unga män med en bildning och lefnadsvanor, hvilka göra det för dem omöjligt att deltaga i det stränga arbete, som åligger en sjöman tillhörande skansen. Der deremot en understyrmän är verkligen behöflig, bör han ega den insigt i navigationen, att han på vakterna kan intaga styrmans eller kaptens plats; hvarföre det äfven är vanligt, att unga män, hvilka aflagt styrmansexamen, men ännu en kortare tid praktiserat, såsom understyrmän anställas.

30

En särskild kurs och examen för understyrmän skulle derföre i kommitterades tanke endast onödigtvis för läraren försvåra undervisningen; hvaremot om denna kurs bortfaller, styrmansseleverna kunna första undervisningsåret sysselsättas uteslutande med nödiga teoretiska förstudier, utan att deras tid upptages af en preliminär kurs i Navigationen, hvilken sålänge de sakna elementar-kunskaper, måste blifva en oförstörd minneslexa.

40

Likväl, emedan både bland den sjöfartsidkande allmogen och bland städernas sjöfolk äldre, ordentliga och sjöerfarna män finnas, hvilka icke åtnjutit den förberedande undervisning, som för inhemtandet af de för en styrmän på aflägsnare farvatten nödvändiga kunskaper är behöflig, eller vid en framskridnare ålder kunna ersätta bristen härpå, men hvilka, om de blott lära praktiskt känna sättet att sätta ett bestick å sjökortet och att föra en skeppsjournal, kunna med all säkerhet hafva befäl på fartyg inom Östersjön och dess landet omgifvande vikar, hafva kommitterade trott sig böra föreslå en särskild kurs och examen för sådana Östersjöskeppare. Denna kurs motsvarar den äfven hittills vanliga för skeppare och styrmän på mindre farvatten. En lång erfarenhet har också lärt, att skeppare af denna klass äro för landets sjöfart behöfliga och gagnande.

50

Den inskränkta examenskursen synes icke medgifva någon åtskilnad mellan Östersjöskeppare och Östersjöstyrmän, isynnerhet som en sådan underafdelning vore för undervisningens gång i skolan menlig. På mindre Östersjöfartyg begagnas också sällan examinerade styrmän;

men om ett rederi önskar anställa en sådan, vore det i den föreslagna skeppare-kursen endast kännedom af författningarne, som kan anses vara för en sådan styrman öfverflödigt.

II.

Något bestämdt timtal för undervisningen i de skärskilda läroämnena hafva kommitterade icke ansett sig kunna föreslå, emedan bestämmandet häraf måste bero af erfarenheten. Det borde derföre öfverlemnas åt vederbörande Skoldirektioner att med afseende på vanliga antalet af lärjungar i de särskilda Afdelningarne inkomma med förslag till läseordning, hvilken kunde fastställas att gälla tills vidare, då antagas kan, att en längre tids erfarenhet skall påkalla ändringar i densamma. 10

De ämnen, i hvilka kunskap vid examen fordras, såsom skeppsbyggeri, takling och Sjömanskap, men hvilka icke äro här upptagna, hafva kommitterade icke ansett böra utgöra föremål för undervisningen i skolan, emedan de endast praktiskt kunna läras, och skolan saknar tillfälle till en sådan praktik. Kommitterade förena sig också i de af Herr Hofrådet Nyberg anförda skäl mot undervisning på skolan i Mekanik, Ångmaskinens konstruktion, ritning i allmänhet, handelsgeografi m. m., såsom endast borttagande tiden för undervisningen i det för en sjöman nödvändiga och dels ledande till en gagnlös ytlighet, dels, såsom läran om mynt, mått, mål och vikt redan ingående i den aritmetiska praktiken. 20

||Hvad särskildt angår de insigter, hvilka kunna anses erforderliga hos en befälhafvare på ångfartyg, är kommitterades tanke, att de lämpligast kunna inhemtas vid Realskolorna i de städer, i hvilka mekaniska verkstäder finnas, äfvensom att sjökaptener, som söka sådant befäl, borde åläggas förskaffa sig ett på undergången enskildt förhör grundadt betyg öfver sina hithörande kunskaper af Realskolans Direktör.|| 30

Hvarken torde lärarekrafterna medgifva val mellan undervisning i flera utländska språk, eller kan kännedom af något annat utländskt språk än Engelskan anses vara för en sjöman oundgängligen nödvändigt, såsom han äfven med någon praktik i detta språk kan hjälpa sig fram i de flesta hamnar.

III.

Grunden dertill, att fordringar för inträde i Navigations-skolorna blifvit ställda högre, än hvad i reglementet finnes stadgadt, är den, att enligt kommitterades åsigt fackskolor aldrig böra belastas med den undervisning, som rätteligen hör till de allmänna skolorna. Redan i vexelundervisningsskolan för Gossar i Helsingfors kan all den lärdom inhemtas, som här gjorts till ett vilkor för inträde i Navigationsskolan. Att undervisningen vid Lägre Elementarskolorna i aritmetik och geometri icke fortgår till den punkt, som här förutsättes, beror af dessa skolors förfelade inrättning, då de från borgarskolor blifvit förvandlade till lärdomsskolor. Men då säker utsigt torde finnas, att detta förhållande snart skall upphöra, hafva kommitterade icke ansett sagde skolors närvarande skick böra förhindra den första elementarundervisningens utslutande ur Navigationsskolan, isynnerhet som det i anförda läroämnen felande af en lärjunge, hvilken genomgått lägre Elementarskolan i denna närvarande form, lätt kan inhemtas under ett par månaders privat handledning. Så snart deremot lägre Elementarskolorna återföras till sin ursprungliga bestämmelse, kommer kursen i desamma att vida öfverstiga här uppställda fordringar, så att aritmetik, 50

geometri, planimetri, stereometri och globlära torde kunna helt och hållet uteslutas från undervisningsämnena i Navigationsskolan.

Någon fordran på Religionskunskap hos eleverna hafva kommitterade icke uppställt, emedan Religionsläran icke hörer eller bör höra till skolans undervisningsämnen. Då befälet å handelsfartyg alltid måste hafva aflagt sjömansed, och kaptenerne äfven borgared, ligger häri en garanti derför, att allt skeppsbefäl i skriftskola ådagalagt nöjaktig kristendomskunskap.

10 IV.

De af kommitterade föreslagna examenskurser skilja sig, hvad den för Styrmans- och Sjökaptensexamen angår, föga från de i det Nådiga Reglementet föreskrifna. Afvikelsen utgör såsom i momenterna 1, 3, 5 a) c) d) e) för Styrmansexamen blott ett närmare bestämmande af läroämnet och af det mått af kunskap deri, som saken fordrar och elevernas studier kunna medgifva. Detsamma är förhållandet rörande momenterna 1 a) b) c) för Sjökaptensexamen (motsvarande 2 a) b) c) för Coopvaerdie-Capitener i Reglementet). Att de i Reglementet under momenterna 1, 3 och 6 stadgade examensfordringar för Coopvaerdie-Capitener blifvit af kommitterade uteslutna, har sin grund i det ofvan till 20 Punkten II (§: 5) anförda. I momentet 7 hafva kommitterade upptagit äfven det i Reglementet under 2 för Coopvaerdie Skeppare föreskrifna. I stället för föreskriften »Vexel- och Haveristadgar» har föreslagits Assurans- och Haveristadgar, emedan den nödvändigaste kännedom om vexellag och usancer enligt kommitterades tanke lämpligen kan meddelas jemte öfningen i vaxelräkning, hvaremot total okunnighet hos kaptenen om assuransväsendet ofta föranlåter honom att vid inträffande haverier öfverlemna sig åt opålitliga och bedrägliga agenter, som förleda honom till kostsamma reparationer, för hvilka ringa eller 30 ingen ersättning af assuradörerna erhålles,

V.

Åldersbestämning för afgangsexamina hörer i kommitterades tanke icke ett skolreglemente till. Wid en navigationsskola kan den äfven undvaras i fråga om mottagandet i skolan, då härför förutsättes, att eleven redan tjent på sjön. Att bestämma, vid hvilken ålder en examinerad verkligen får öfvertaga motsvarande befäl, synes deremot, der det handlar om ett så viktigt och af en så föga inskränkt makt åtföljdt kall, vara i högsta grad påkalladt. Det torde ur sådan synpunkt vara rådligt 40 att icke heller en styrman före myndig ålder tillåtes antaga tienst som sådan, hvilket än mindre bör medgifvas en »skeppare näst Gud.»

VI.

Bland de viktigare frågor, i hvilka Herrar Nyberg och Ekelund i sina förslag från hvarandra afvika, är den angående Navigationsskolornas inbördes jemnlighet. Herr Ekelund har förordat en högre skola med flera lärare, i hvilken ensam undervisning skulle meddelas åt blifvande skeppsbefälhafvare af första klassen, medan enligt Hofrådet Nybergs förslag alla navigationsskolor i landet borde blifva lika ställda i 50 anseende till lärares antal lärokurser och examina.

Kommitterade äro för sin del öfvertygade, att, om fordringarne på skeppsbefälens teoretiska insigter reduceras till deras rätta mått, det icke skall blifva svårt, att i alla landets navigationsskolor åstadkomma en behofvet motsvarande jemlik undervisning. En blick på det Nådiga Reglementets stadganden rörande examensfordringarne för Coopvaer-

die-Skeppare och Capitener visar, att de skilja sig från de på Styrmän ställda fordringarne hufvudsakligen genom föreskrifven kännedom af Navigationen rörande lagar och författningar samt en något högre kunskap i astronomin, d. v. s., de i kommitterades utlåtande under moment 1 och 4 för Sjökapensexamen upptagna läroämnen. Det synes alltså vara föga billigt, att tvinga aspiranter till skeppsbefälhåvareplatser i hela landet, att för detta kunskapsmåts inhemtande under en kurs af några månader med stor kostnad samlas till en och samma ort och skola, ehuru skolor på närmare håll finnas, der samma undervisning kunnat erhållas.

10

Enligt kommitterades tanke kan nemligen, äfven om öfriga Navigationskolor inskränktes till läroanstalter för Styrmän och Östersjöskeppare, dessas undervisning icke dugligt handhafvas af en enda lärare. Det måste alltid inträffa, att en del Styrmanselever icke kunna sluta sin kurs under en vinters förlopp, och kan det till och med anses fördelaktigast, om kursen fördelas på två läseår, då under det förra den allmänna matematiska kursen kan genomgås, för att vid det senares början repeteras, samt under dettas lopp äfven navigationens teori föredragas med desto större gagn, ju säkrare den elementära matematiska grundläggningen är. Läger man härtill den hvarje år återkommande undervisningen för Östersjöskeppare, så finnes, att undervisningen äfven i antaget fall komme att ske på tre afdelningar, och att den alltså icke kan med tillbörlig ordning och omsorg af en lärare handhafvas.

20

Men då sålunda, äfven om en särskild högre skola inrättas, landets öfriga navigationsskolor likväl böra förses med två lärare, anse kommitterade dessa vara tillräckliga, för att lemna äfven Sjökapenseleverna nödig undervisning, endast att dertill en Extralärare anställs för undervisning i Sjölagfarenhet. Man kan nemligen icke af en f. d. sjökaptan vänta sig den juridiska insigt, att han kunde till lärjungarnes verkliga gagn och på den korta tid, det vid en navigationsskola måste ske, föredraga detta omfattande läroämne. Samma Extralärare kunde då också leda skriföfningarne i brefs och för sjötjensten nödiga dokumenters uppsättande. Kommitterade föreställa sig, att på hvarje ort någon examinerad jurist, t. ex. en Rådstufvurätts ledamot, kunde engageras för att tre månader årligen undervisa och handleda eleverne i dessa ämnen.

30

Likaså är det kommitterades tanke, att det skulle lända undervisningen till stort gagn, om den ena ordinarie läraren vore en studerad man. Undervisningen blir helt annan, om läraren eger en mera omfattande vetenskaplig insigt, än om han innehar endast samma mått af kunskap, som han skall meddela sina lärjungar. Isynnerhet är vid här ifrågakvarande läroämnen en fastare vetenskaplig insigt hos läraren af vikt för den allmänna matematiska och astronomiska undervisningen. Dessa vetenskapers tillämpning i navigationen deremot har sitt bestämda, af praktiken beroende mått, och för undervisningen häri fordras en färdighet, som endast praktiken gifver; hvarföre utan tvifvel en kunnig och erfaren sjökaptan är den lämpligaste lärare i allt hithörande.

40

Då det kan bero af lärarenas erfarenhet som sådane samt af deras ålder och egenskaper i öfrigt, hvilkendera som är den till föreståndare borde lemna lämpligare, hafva kommitterade ansett, att afgörandet häröfver borde lemnas öppet och till föreståndare på Skoldirektionens förslag den af lärarene utses, som härtill finnes vara lämpligast. Lönerna kunde derföre bestämmas lika för båda lärarena, och endast ett särskildt arvode anslås för föreståndaren.

50

Enligt den kännedom, kommitterade kunna förskaffa sig om elevernas antal i landets navigationsskolor, torde detta under senare åren föga öfverstigit ett hundratal. Det vill derföre synas, som om tre navigationsskolor, hvar och en försedd med två ordinarie och en extra lärare, borde vara för behofvet tillräckliga; dock borde den nuvarande Navigationsskolan i Wasa (Kristinestad) förläggas till en nordligare ort t. ex. Jakobstad eller Gamla Karleby.

10 Olämpligheten deraf, att lärare i Navigationsskolorna enligt det Nådiga Reglementet skola utnännas af Generalguvernören, har icke kunnat undgå kommitterades uppmärksamhet. För dessa skolor är, såsom för alla läroanstalter, en öfvervakande och ordnande högsta styrelse behöflig, och lärarens utnämmande bör äfven tillkomma densamma. För en tidsenlig reform af navigationsskolorna i landet och för deras vidmakthållande är det derföre i kommitterades tanke ett oeftergiftigt vilkor, att någon styrelse för desamma inrättas, och att denna tillsätter lärarena, kanske dock den egentliga Navigationsläraren helst på vederbörande Skoldirektions förslag, emedan direktionens ledamöter kunna antagas bäst känna en för befattningen lämplig bland skolstadens eller närgränsande städers sjökaptener. Kanske skulle med 20 minsta handnad för staten öfverinseendet öfver Navigationsskolorna kunna handhafvas af Manufakturdirektionen, hvilken för närvarande äfven utgör styrelsen för landets Realskolor, dock under förutsättning, att en specielt med sjöväsendet och navigationens teori förtrogen ledamot erhöile säte och stämma i Direktionen. Sålunda skulle äfven vid läraretjensternas besättande besvär till Kejsrerliga Senatens Ekonomie-Departement kunna ega rum, och en så vigtig sak för skolorna som denna icke komma att bero af endast personliga förbindelser och tillfällig rekommendation.

30 VII.

Hvad slutligen undervisningsspråket angår, torde det icke behöfva genom något kommitterades ordande ådagaläggas, att det icke mera går an, att genom undervisningsspråket utesluta största delen af landets barn från det ena eller andra yrket, för hvilket någon intellektuel bildning öfver dagsverkarens erfordras. Kommitterade inse väl, att för närvarande bristen på läroböcker på Finska språket icke skall tillåta någon undervisning i navigationsskolorna på detta språk i Styrmans- och Sjökaptenkurserna. Men denna brist måste väl genom skolstyrelsens försorg framdeles afhjelpas. Till en början är det endast den för 40 Östersjöskeppare föreslagna kurs, hvari undervisning kan och bör ske äfven på Finska. Behofvet häraf är också mest trängande, emedan sålunda tillfälle beredes dem, som med landtmannafartyg befara Östersjön, att inhemta något vetande i Navigationen. Detta kan såmycket lättare genast ske, som Finska elementarläroböcker i matematik finnas att tillgå, och enligt Skolordningen undervisning i Lägre Elementarskolorna skall ske äfven på Finska. Hvad som till denna kurs behöfves för undervisning i Navigationen, kan till en början lätt inhemtas ur skrifna häften, hvilkas utarbetande läraren bör ombesörja. Det kan väl framdeles, då tillgång till läroböcker gör undervisning på 50 Finska möjlig äfven i Navigationsskolans båda högre kurser, blifva nödvändigt att öka lärarens antal. Men den häraf uppstående ökade kostnaden för Statsverket fordras af den enklaste rättvisa mot den del af befolkningen, genom hvars bidrag Statsverket förnämligast uppehålls.

Kommitterade hafva likväl föreslagit Finskan såsom undervisnings-

språk jemte Svenskan endast för tvenne skolor, för en skola i Österbotten, emedan kustbefolkningen i hela norra delen af provinsen är Finsk, och för den i Helsingfors, emedan här elever lättast kunna samlas både från Åbo och Wiborgs län, i hvilka båda en vidsträckt sjöfart af den Finska kustbefolkningen idkas. Kanske kunde dock skolan i Åbo, oaktadt ortens aflägsenhet för invånare i Wiborgs län, anses lämplig med afseende på den billigare lefnadskostnaden derstädes för eleverna. Kommitterades förslag är derföre i detta hänseende alternativt.

10

81 J. V. SNELLMAN – B. O. SCHAUMAN HUB, Coll. 198

K<äre> B<roder>.

Tack förbindligt för Expedition af N:o 5.

Jag skulle tro, att de tre artiklarne: Om »Folkskolförslagen» – »Fornfinnarnes lif» – och fortsättningen af »Mahomet» fylla tre ark.

20

Den Art<ikel> IV betecknade novellen hvaraf här fortsättning följer bör införas hel och hällen i Juni-häftet och torde upptaga två ark.

Alltså återstår ett ungefär. För detta har jag påbörjat en Litteratur-artikel som sändes med nästa post.

Art<ikel> IV (egentligen V) bör emellertid uppsättas och blifva den sista i häftet.

Barth's resa får sparas till vidare. Äfvenså: Industrins teori & praxis. Jag väntar flera manuskript och beror Julihäftet på blifvande tillgång.

Med Vänskap

30

d. 12 Juli.

82 J. O. W. FURUHJELM – J. V. SNELLMAN 13. VII 1861 HUB, JVS handskriftssamling

Höglärde Herr Professor!

40

Under min tjenstetid i P<eters>burg blef jag bekant med f<öre> d<etta> Officeren vid ryska general staben, numera Werkl<iga> StatsRådet I. Liprandi, som jag då ofta hörde berätta om Finska kriget 1808–9, i hvilket han hela tiden hade deltagit. När derföre jag i sista våras ur »Bidrag till Femtioåriga minnet af Döbeln och Björneborgarene» sidan 8, noten 15) erfor att författaren hoppades det berättelsen om duellen mellan Blum och Liprandi »skulle utverka en sanfärdig beskrifning om händelsen», – vände jag mig i bref till Liprandi och bilade en öfversättning af ofvannämde not samt uppmanade honom att refutera den deri förekommade version, erbjudande mig att blifva hans medlare för offentliggörande af hans genmäle, på svenska.

50

Samma tillfälle begagnade jag för att efterkomma en dylik uppmaning, som den föregående af Professor F. Cygnæus i »Bilder ur förgångne tidens lif» sid. 190, åttonde råden uppifrån och, bad W<erkliga> Statsrådet Liprandi upplysa äfven denna omständighet; och för